

Sygn. akt IV U 589/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 grudnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Bogusław Łój

Protokolant: st. sekr. sąd. Joanna Dejevska vel Dej

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 grudnia 2022 r. w Z.

sprawy z odwołania B. D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 29.04.2022 r. znak (...)

o wypłatę dodatku pielęgnacyjnego

I. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje odwołującej B. D. prawo do dodatku pielęgnacyjnego i jego wyrównania od dnia (...) r., tj. od dnia ukończenia przez odwołującą 75 roku życia;

II. zasądza od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. na rzecz odwołującej B. D. kwotę 180 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

sędzia Bogusław Łój

Sygn. akt IV U 589/22

UZASADNIENIE

Decyzją z 29.04.2022 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. przyznał B. D. dodatek pielęgnacyjny od 01.03.2019 r., tj. za okres trzech lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek.

W odwołaniu od powyższej decyzji B. D. wniosła o zmianę tej decyzji, żądając wypłaty zasiłku pielęgnacyjnego od dnia ukończenia przez wnioskodawczynię 75 roku życia.

W uzasadnieniu ubezpieczona wywodziła, że świadczenie nie zostało jej wypłacone wskutek błędu organu rentowego.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji. Powołując się na art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, pozwany stwierdził, że nie ma możliwości zaspokojenia roszczeń wnioskodawczyni, ponieważ treść przepisów prawa ubezpieczeń społecznych jest bezwzględnie obowiązująca i nie jest możliwe wyrównanie świadczenia poza okres wskazany w decyzji.

W toku sprawy, po uzyskaniu pomocy profesjonalnego pełnomocnika z urzędu, wnioskodawczyni podtrzymała swoje stanowisko, przedstawiając dodatkową argumentację i wnosząc jednocześnie o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa prawnego dla pełnomocnika z urzędu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

Odwołująca się, urodzona (...), od (...) r. nabyła prawo do renty inwalidzkiej drugiej grupy inwalidów.

Od (...) r. wnioskodawczyni nabyła prawo do emerytury wcześniejszej.

30.06.2015 r. złożyła pozwanemu wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia emerytalno-rentowego, który skutkował wydaniem przez organ rentowy decyzji z 09.11.2015 r. o przeliczeniu emerytury od 01.06.2015 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek, zgodnie z art. 55 w zw. z art. 55a ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Okoliczności niesporne, wynikające z akt organu rentowego.

Ubezpieczona osiągnęła wiek 75 lat (...) r. Zakład nie wypłacił jej dodatku pielęgnacyjnego z urzędu.

Okoliczności niesporne.

20.04.2022 r. ubezpieczona złożyła organowi rentowemu wniosek o wypłacenie jej dodatku pielęgnacyjnego z wyrównaniem od momentu ukończenia przez ubezpieczoną 75 roku życia.

Wniosek ten skutkował wydaniem przez organ rentowy zaskarżonej decyzji. Zakład ustalił, że dodatek pielęgnacyjny przysługuje w kwocie:

– od 01.03.2019 r.: 222,01 zł;

– od 01.03.2020 r.: 229,91 zł;

– od 01.03.2021 r.: 239,66 zł;

– od 01.03.2022 r.: 256,44 zł.

Postanowiono, że dodatek będzie wypłacany razem z emeryturą. Po raz pierwszy dodatek wypłacono z emeryturą za maj 2022 r. z wyrównaniem od 01.03.2019 r. i ustawowymi odsetkami.

Okoliczności niesporne, wynikające z wniosku i decyzji w aktach kapitału

początkowego.

Dodatek pielęgnacyjny jest wypłacany przez Zakład po ukończeniu przez osobę zainteresowaną 75 lat życia. Brak wypłaty w przypadku ubezpieczonej został wywołany błędem systemu, używanego przez ZUS, a przede wszystkim brakiem nadzoru odpowiedzialnych pracowników pozwanego nad systemem.

Okoliczności niesporne (oświadczenie pozwanego – k. 32-32v akt

sądowych).

Sąd zważył, co następuje.

Odwołanie okazało się zasadne.

Przedmiotem sporu było ustalenie, czy ubezpieczonej należy przyznać prawo do dodatku pielęgnacyjnego za okres wcześniejszy, niż wynikający z zaskarżonego rozstrzygnięcia Zakładu, a ściśle – od dnia osiągnięcia przez nią 75 roku życia.

Zgodnie z art. 75 ust. 1 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 504 ze zm.), dodatek pielęgnacyjny przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty, jeżeli osoba ta została uznana za całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo ukończyła 75 lat życia, z zastrzeżeniem ust. 4.

W celu ustalenia prawa do dodatku pielęgnacyjnego osoba zainteresowana musi złożyć odpowiedni wniosek, do którego dołącza się orzeczenia lekarza orzecznika ZUS stwierdzającego całkowitą niezdolność do pracy oraz niezdolność do samodzielnej egzystencji. Z obowiązku składania wniosku o dodatek oraz orzeczenia o niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji zwolnione są osoby, które ukończyły 75 lat. Otrzymują one dodatek pielęgnacyjny z urzędu (K. Kwapisz, Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz, Warszawa 2013, art. 75).

W niniejszej sprawie ocena, że dodatek pielęgnacyjny powinien być przyznany wnioskodawczyni z urzędu od osiągnięcia przez nią 75 roku życia, a nieprzyznanie go było błędem Zakładu, nie jest kwestionowana przez sam organ rentowy.

Pozwany powoływał się natomiast na art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej.

Jak stanowi art. 133 ust. 1, w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż:

- 1) od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu, z zastrzeżeniem art. 107a ust. 3;
- 2) za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, o którym mowa w pkt 1, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego.

Z powyższych przepisów wyraźnie wynika, że normują one sytuację ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do danego świadczenia lub jego wysokości. Wówczas przyznane lub podwyższone świadczenie wypłaca się za okresy wsteczne, o których mowa w punktach 1 i 2.

Hipoteza tej normy w ogóle nie obejmuje stanu faktycznego niniejszej sprawy, skoro w niniejszej sprawie doszło do pierwszorazowego, a nie ponownego ustalenia prawa do dodatku pielęgnacyjnego.

Już z tych względów ZUS nie może opierać się na regulacji art. 133 ust. 1 pkt 2, wskazującej okres trzyletni.

Z żadnego przepisu nie wynika jakiegokolwiek ograniczenie w zakresie momentu, od którego należy przyznać prawo do świadczenia w sytuacji, w której przyznanie to w ogóle nie nastąpiło wskutek błędu (błędnego zaniechania) organu rentowego. Według zaś art. 100 ustawy emerytalnej, prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa.

Zatem – skoro wszystkie przesłanki uzyskania prawa do dodatku, wypłacanego z urzędu, zostały bezspornie spełnione przez ubezpieczoną (...) r. – to właśnie od tego dnia ZUS powinien był przyznać dodatek.

Zupełnie nietrafnie pozwany argumentował w toku sprawy (pismo z k. 63-63v akt sądowych), że nastąpił „błąd w przyznaniu świadczenia w niższej wysokości”. Otóż błąd polegał na nieprzyznaniu świadczenia w ogóle.

Niewątpliwie, jak zauważył pozwany, w orzecznictwie błąd definiuje się szeroko, jednak wciąż musi to być błąd dotyczący odmowy lub przyznania niższych świadczeń, bo takimi określeniami posłużono się w art. 133 ust. 1 pkt 2. Tymczasem w niniejszej sprawie zaniedbanie polega na nieprzyznaniu prawa z urzędu pomimo istniejącego obowiązku.

Organy rentowe wydają decyzje pierwszorzadowe (ustalające prawo do świadczeń) i tzw. decyzje zamienne. Są to decyzje, w których stwierdza się zmianę w uprawnieniach (ponowne ustalenie prawa do świadczeń) lub zmianę wysokości świadczeń (K. Kwapisz, *ibidem*, art. 133). Analizowane wyżej przepisy dotyczą tego drugiego rodzaju decyzji – zamiennych, o ponownym ustaleniu prawa do świadczeń lub zmianie wysokości świadczenia. Do wydania takiej decyzji, w przedmiocie dodatku pielęgnacyjnego, w niniejszej sprawie nie doszło.

Słuszność powyższej oceny, zdaniem sądu, wynika dodatkowo z całościowej (systemowej) analizy przepisów prawa ubezpieczeń społecznych regulujących kwestię przedawnienia należności. Jak stanowi art. 84 ust. 7 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1009 ze zm.), należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej te należności. W myśl ust. 7a, w przypadku osoby, która nienależnie pobrała świadczenie, decyzji, o której mowa w ust. 7, nie wydaje się później niż w terminie 5 lat od ostatniego dnia okresu, za który pobrano nienależne świadczenie. Natomiast za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się m.in. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania (art. 84 ust. 2 pkt 1).

Już sama ubezpieczona w piśmie z k. 13-15 trafnie zwracała uwagę na dysproporcję pomiędzy okresem, za które obywatel – świadczeniobiorca musi zwracać świadczenia pobrane nienależnie wskutek swojego błędu, a okresem, za który należy się przyznanie świadczenia niewypłaconego wskutek błędu Zakładu.

Sąd podziela to stanowisko, zwracając uwagę, że ww. termin 10-letni przedawnienia należności dotyczy obywatela, który pobrał świadczenie nienależne pomimo świadomości, że mu ono nie przysługuje, przy czym świadomość ta wiązana jest z samym faktem pouczenia, nie zawsze zrozumiałego dla świadczeniobiorcy. Jednak w przypadku ZUS-u termin wypłaty świadczenia z mocą wsteczną wynosić miałby jedynie trzy lata. Asymetria w tym zakresie jawi się jako jeszcze bardziej rażąca, gdy się zauważy, że ZUS jest państwowym podmiotem powołanym do wypłaty świadczeń według powszechnie obowiązujących przepisów.

Nie dziwi też sądu, że wnioskodawczyni nie kontrolowała faktu wypłaty dodatku, skoro, działając w zaufaniu do organu państwowego, oczekiwała, że wypłata następuje z urzędu.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzeczono jak w punkcie I sentencji wyroku.

W punkcie II orzeczono na podstawie § 4 w zw. z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 03.10.2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 68 ze zm.).